

Till Liliana med kärlek och tacksamhet

HERMAN LINDQVIST

Erik

NORDENS HÄRSKARE
OCH SJÖRÖVARKUNG

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-018211-3

© Herman Lindqvist 2021

Bildredaktör: Camilla Spjuth-Palve

Grafisk form: Kerstin Hanson

Kartor: Anna Torsteinsrud

Typsnitt: Quadraat, Trattatello

Tryck: Livonia Print, Lettland 2021

INNEHÅLL

FÖRORD	7
I. FEMTONÅRINGEN SOM BLEV KUNG ÖVER HELA NORDEN	II
2. MARGARETA TAR KONTROLLEN ÖVER NORDEN	25
3. ERIK TAR PLATS PÅ SCEN	39
4. DEN NORDISKA UNIONEN ~ EUROPAS STÖRSTA RIKE BILDAS	47
5. KUNG ERIK ENSAM REGENT	101
6. ERIK I EUROPA	127
7. DÅ FILIPPA STYRDE UNIONEN	152
8. DE VÅLDSAMMA UPPRORENS TID	166
9. DET UNIKA FÖRSONINGSMÖTET I KALMAR	193
10. KONSTEN ATT ÖVERLEVA	210
11. HERTIGEN AV POMMERN-STOLP	226
LITTERATURLISTA	248
BILDKÄLLOR	252
PERSONREGISTER	254
KARTOR	261
BÖCKER AV HERMAN LINDQVIST	264

FÖRORD

Vad man än kan tillvita Erik av Pommern,
obetydlig var han icke.

GOTTFRID CARLSSON, PROFESSOR
I HISTORIA VID LUNDS UNIVERSITET

Det var i februari månad 2019 då jag och min fru Liliana kom körande längs den polska Östersjökusten. Vi var, som så många gånger förr, på jakt efter platser där svensk och polsk historia möts. Vi stannade, av en slump, i en liten stad som heter Darlowo (tidigare Rügenwalde) och parkerade vid stadens röda tegelstott. Vi steg in och hamnade mitt i en utställning om Kalmarunionen och kung Erik av Pommern, som visade sig vara stadens store son. Fascinerade började vi läsa texter och studera kartor. Efter en lång tystnad utbrast Liliana: »Kan du inte skriva om honom?»

Erik av Pommern? Vad visste jag om honom? Hans namn hade visserligen dykt upp då och då under alla år som jag sysslats med Sveriges historia, mest i samband med Kalmarunionen. Men kunde jag skriva om honom?

Jag började med *Svenskt Biografiskt Lexikon*, urkällan för äldre

*Erik i naturlig storlek hälsar besökarna
i sitt slott i Darłowo. Modern staty
från 2010 av Konstanty Kontowski,
konstnär och slottsfogde.*

svenska biografier. Jag börjar alltid där. Professor Gottfrid Carlsson berättade långt och detaljerat om Eriks liv och leverne. Jag var fast. Ivrig sökte jag litteratur som Carlsson refererade till och jag fann att inte mycket var skrivet om Erik som person men mycket om Sverige under 1400-talet, om Kalmarunionen och om Engelbrekts uppror. Nästan ingenting var skrivet vare sig av Erik själv eller andra i hans samtid. Vi har den gamla Karlskrönikan med den inbakade Engelbrektskrönikan, som utkom i mitten på 1400-talet, men som har översatts till modernare svenska och utgivits i nya upplagor. De är givetvis partsinlagor, propaganda för Eriks fiender, men de är mustiga och ibland spännande och roliga texter. Vi har Vadstenaklostrets Diarium, som i korta stycken kommenterar tidens personer och händelser. Vi har Stockholms, Kalmars och andra städers tänkeböcker, med notiser om brott och straff. Det finns

även medeltida danska och svenska brev, dokument och urkunder att läsa i *Diplomatarium Danicum* och i *Svenskt Diplomatarium*. Erik och hans samtid beskrivs i medeltida krönikor i Preussen, Pommern och Polen, utgivna i nya upplagor på tyska och polska. Ny forskning om Erik, hans fursteätt, gryfiterna och Pommerns historia, utkommer varje år i Polen.

Det mesta som forskats om Erik och hans tid publicerades kring förra sekelskiftet, med den danske professorn Kristian Erslev i spetsen. Under mitten av 1900-talet bidrog klassiska svenska historienamn som Erik Lönnroth och Lars Weibull till forskningen, och i modernare tid har professorerna Lars-Olof Larsson och Dick Harrison betytt mycket.

Brer man ut all denna litteratur får man bitar till ett gigantiskt pussel – och många av bitarna går inte att få ihop. Min ambition är inte att komma med ny forskning eller nya tolkningar. Jag vill försöka berätta historien om ett fascinerande livsöde under en dramatisk tid och visa att denna mans liv, kung Erik från lilla Darłowo, nog kunde sammanfattas mer generöst än professor Carlssons något diffusa »obetydlig var han icke«.

Läs själva!

Warszawa den 11 maj 2021

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "Hans Lindh". The signature is written in a cursive, flowing style with some loops and flourishes.

Kapitel 1

FEMTONÅRINGEN SOM BLEV KUNG ÖVER HELA NORDEN

an blev kung av Sverige vid Mora sten då han bara var fjorton år. När han var femton kröntes han till kung över Nordens alla länder, han som eftervärlden kallar Erik av Pommern. Men för sin samtid var han bara kung Erik.

I över fyrtio år var han kung över Kalmarunionen, Europas största rike som sträckte sig från Grönland i nordväst till Karelen i öster, från den norska Lappmarken i norr till det tysk-romerska kejsardömet i söder, till unionen hörde också Shetlands- och Orkneyöarna ute i Atlanten – ett välde på miljontals kvadratkilometer. Han ville skapa ett Östersjövälde, till vilket han även ville återknyta det en gång danska Estland och ansluta Europas då näst största stat, Polen-Litauen. Då skulle unionen ha sträckt sig från Atlanten och Ishavet i norr, nästan till Moskva i öster och till Svarta havet i söder. Erik fick aldrig titeln kejsare, men kallades ändå så ibland av sin europeiska samtid

Erik på en vävd tapet i Kronborgs slott. Bonaden gjordes 1581 och visar hur Erik slängt sina krona och spira i gräset och ger sig iväg till Gotland. I bakgrunden syns hans fartyg.

eftersom hans rike var större än det tysk-romerska kejsardömet. Både den tysk-romerske och den östromerske kejsaren behandlade honom som sin jämlike.

En stor svårighet med att regera detta väldiga nordiska herravälde var de stora avstånden och den lilla befolkningen, totalt endast cirka en och en halv miljon invånare. I sexton år var det drottning Margareta, hans mormors syster, som styrde honom och hans rike – men i 27 år var han ensam regent. Då motståndarna till slut blev för många och problemen för stora fördrevs han från sina troner och slog sig ner på Gotland, där han försörjde sig som kapare av danska och svenska fartyg, men han var aldrig själv sjörövare eftersom han inte var med om kapningarna. I tretton år bodde han på Gotland innan han återvände till sitt hertigdöme i Pommern, som han regerade i ytterligare tio år innan han avled 77 eller 78 år gammal – en för den tiden mycket hög ålder. Efter hans död var det hans besegrare som skrev och svartmålade hans historia.

Han som under hela sin regenttid bara kallades Erik, fick i efterhand stämpeln »av Pommern« för att understryka hans utanförskap, trots att han formades och levde nästan hela sitt liv i Norden, var ett med dess språk och kultur. Sakta sjönk han ner i glömskan, till slut var han ett namn i en regentlängd som bara nördar känner till.

Han var en 190 centimeter lång, bredaxlad och ståtlig man, enligt hans samtid bildskön med lång hals och guldlockigt hår. Han var passionerad, språkkunnig, fantasirik och bildad. Ännu vid dryga fyrtio års ålder kunde han svinga sig upp på sin höga strids hingst utan att använda stigbyglarna. Han drog ögonen till sig, i synnerhet damernas. Den påvlige nuntien Enea Silvio Piccolomini, som slutade som påve Pius II, rapporterade från Eriks besök i det tyska kejsarhovet, att »alla kvinnor drogs till honom med älskogs trängtan, i synnerhet drottning Barbara«, men så hade hon också särskilt dåligt rykte och man kan undra vad denne kyrkans man visste om kvinnors trängtan.

Femtonåringen som blev kung över hela Norden

Erik rörde sig bland Europas furstar, den tysk-romerske kejsaren Sigismund var hans kusin, han hade möten med den bysantinske kejsaren Johannes VIII, och den engelske kungen Henrik V, som under hundraårskriget erövrade Paris, var hans svåger. Erik var släkt med de danska och polska kungahusen, den svenska Bjälboätten (folkungarna) och med många tyska furstehus. Han reste mer och längre än de flesta, besökte avlägsna hörn i sitt väldiga rike, som till exempel Trondheim i Norge, Viborg i östligaste Österland (Finland), men han var även i Kraków, Venedig, Ragusa (Dubrovnik), Kreta, Rhodos och Cypern. Han knäböjde och dubbades till riddare i den Heliga gravens kyrka i Jerusalem. Han var den förste nordiske monarken som fick den engelska strumpebandsorden och han försökte skapa en egen nordisk variant. Erik var en djävul och intelligent man, på många sätt före sin tid. Med sin kärlek till konsterna och prakten, sin starka vilja och beslutsamhet, men också sin oförmåga att hålla sitt ord och sin stora hetsighet kan man säga att han var vår förste renässansfurste före renässansen.

Ändå var det ingenting som tydde på att Erik någonsin skulle komma nära denna prakt och makt den dagen då han föddes, troligen år 1381, i den lilla pommerska staden Rügenwalde, i dag Darlowo i Polen, vid floden Wieprzas mynning vid Östersjön. Befolkningen där talade ett västslaviskt språk, pomeranska. Pommern – namnet kommer av slaviskans »po more« som betyder vid havet – sträckte sig cirka 45 mil längs Östersjöns kust ungefär från Stralsund i väster, nästan till Danzig (i dag Gdańsk) i öster och cirka tio mil inåt land. Stadsnamn som Berlin och Lübeck har slaviskt ursprung. Längs Östersjöns södra kust och i det område som omfattade så gott som hela forna Östtyskland levde sedan 500-talet flera folkstammar som talade olika, sinsemellan nära besläktade dialekter av västslaviska språk – pomeranska, sorbiska och polabiska. I dag finns det bara en dialekt kvar av pomeranskan – kasjubiska som talas av cirka 100 000 personer i norra Polen,

sydväst om Gdańsk. I sydöstra Tyskland nära gränsen till Polen och Tjeckien överlevde sorbiskan som talas av nästan 40 000. Båda språken åtnjuter minoritetsstatus.

Vid dopet fick pojken namnet Boguslaw, på svenska Bogislav (den som ärar Gud), eftersom hans förfäder i åtta led bakåt hade hetat varannan generation Bogislav och varannan Vratislav. Bara en döptes till Barnim. Hans far var hertig Vratislav VII av

Niklot – den siste slaviske fursten som kämpade mot förtyskningen. Staty i Schwerin.

Pommern-Stolp (Ślupsk i dagens Polen) och modern var Maria av Mecklenburg, barnbarn till den mäktige danske kungen Valdemar Atterdag. Mecklenburgarna var ättlingar till obotriter vars siste, mytiske furste hette Niklot. Hela sitt liv kämpade Niklot mot danskar och sachsare för att få behålla sin gamla religion och sitt slaviska folks frihet. Han stupade till sist 1160, ännu odöpt. Hans besegrare, Henrik Lejonet av Sachsen, förde bort den fallne obotritiske furstens huvud i triumf. Obotriternas land och dess kulturella särart drunknade snart i tyskhetens hav, sköljt med vågor av tyska bosättare. Under namnet Mecklenburg, som på forngermanska betyder »stora borgen« (liksom Miklagård) och är en direktöversättning av det obotritiska namnet Weligard, blev det en del av Tysk-ro-

merska riket. Dess härskare upphöjdes till hertig. Den första med hertigtiteln var Albrekt den store, far till Albrekt som 1363 blev Sveriges kung.

Under seklernas gång fanns flera olika furstelinjer i Pommern som residerade i tio olika herresäten. De mest kända städerna var Stettin (Szczecin), Wolgast, Wolin och Rügenwalde (Darłowo). Vid

Femtonåringen som blev kung över hela Norden

Eriks födelse var Rügenwalde säte för de västpommerska furstarna av hertigdömet Pommern-Stolp. Just då oberoende, perfekt beläget vid södra Östersjökusten och norr om dåtida Polen, hade det kontroll över flera handelsrutter. Eriks släkt var tämligen förmögen, och tack vare sina släktband inflytelserik med egna politiska ambitioner.

Ruginer eller raner var det västslaviska folk som gav ön Rügen dess namn. Walde i namnet Rügenwalde, kommer troligen inte alls av det tyska ordet för skog, »Wald«, utan snarare av det fornnordiska ordet »wold«, som betyder vall. Staden grundades på 1200-talet av furst Wislaw II av Rügen, som då lydde under Danmark, och fick därför det danskklingande namnet Rügenvolde som med tiden blev förtyskat till Rügenwalde. Wislaws dotterdotter Eufemia, en mycket bildad och kulturintresserad prinsessa som ägde ett av dåtida Europas största bibliotek och blev berömd för att hon lät översätta franska ballader, var gift med Håkon V av Norge. Deras dotter Ingeborg gifte sig med Erik Magnusson (huvudpersonen i Erikskrönikan) och blev mor till kung Magnus Eriksson (han som vid treårsåldern blev vald till kung vid Mora sten) och Eufemia, vars son Henrik var Erik av Pommerns morfar. På det viset var Erik också besläktad med Bjälboätten (folkungarna).

I sexton generationer regrade gryfaternas ätt över Pommern. Deras anfader hette troligen Siemomysl och levde under första hälften av 1000-talet. Han var släkt med det polska furstehuset Piast. Pomrarna var alltså västslaver. Den förste som förde en grip i sitt vapen var Vratislav I på 1100-talet, en furste som sägs ha haft tjugofyra hustrur. När han döptes och införde kristendomen i sitt rike hade han plötsligt bara en hustru kvar. Grip heter gryf på pomeranska och även på polska, och furstesläkten kallades därför gryfterna. Gripen är ett fabeldjur med gyllene vingar, med ett lejons bakben och en örns huvud. I dag kan man se gripen i Södermanlands, Östergötlands

och Skånes landskapsvapen, samt i Malmös stadsvapen, men också i SAAB/Scanias signaturmärke. Även svenska flygvapnets stridsflyg JAS 39 heter, som bekant, Gripen. I dag har så gott som alla städer i både det tyska och i det polska Pommern en grip i stadsvapnet.

Under hela historien var pommerska furstar tvungna att stå emot ett konstant tryck från grannländerna på grund av rikets olyckliga geopolitiska läge. I tur och ordning – eller ibland samtidigt – försökte Polen, Sachsen, Mecklenburg, Danmark, Tyska orden, Hansan, Brandenburg, tyske kejsaren, Sverige och till slut Preussen lägga Pommern under sig. Delar eller hela Pommern var periodvis vasallstater till sina mäktigare grannar. I slutet av 1100-talet var Vratislavs efterträdare Bogislav I tvungen att söka kejsarens beskydd och blev en tysk riksfurste. Sedan dess började Pommern långsamt germaniseras då tyska bosättare sökte sig dit. På Eriks tid kunde gryfiterna fortfarande tala sitt slaviska språk och det berättas att hans far och farfar talade med den polske kungen utan tolk. Både Eriks far och farfar hade goda relationer med Polen. På 1300-talet dök det upp en chans för en pommersk hertig, Kasimir IV att ärva den polska kronan efter sin morfar och sin namne, den siste piastkungen på polska tronen, Kasimir den store. Av detta blev till slut inget men hans brorson Erik hade som bekant mera tur och blev kung över tre riken.

Den lille gossen av gryfiternas ätt kunde ha levt hela sitt liv som furst Bogislav. Han kunde ha regerat sitt eget lilla hertigdöme, som hans förfäder gjort sedan 1100-talet, ständigt på sin vakt för krig och konspirationer från giriga släktingar eller de många och starka grannarna: tyska furstehus, polska, danska och svenska kungar samt den Tyska orden som slagit sig ner i Baltikum och vid denna tid behärskade hela Östersjökusten från Estland ända fram till Pommern. De tyska grannarna kallade invånarna vid Pommerns kust för vender och samtliga grannar försökte periodvis lägga under sig delar av Pommern. Långt senare blandade sig även

Femtonåringen som blev kung över hela Norden

Sverige i kampen om detta åtrådda kustområde och lyckades även erövra en stor del, vilket bidrog starkt till att hertigdömet Pommern till slut gick under och försvann i historien. Redan Gustav Vasa tog sig titeln Vendes konung, mest för att reta upp den danske kungen som helt fräckt kallade sig Goternas konung. Svenska monarker kallade sig Vendes konung ända till och med Gustav VI Adolf, som var den siste som titulerade sig Sveriges, Götas och Vendes konung. Inte förrän Carl XVI Gustaf besteg tronen 1973 ströks venderna i den svenska kungatitulaturen. Då strök även danska drottningen Margareta II goterna och venderna från sina titlar.

Venderna var under en tid på 1100-talet det mest fruktade folket i Östersjön. Deras sjörövare härjade över de danska öarna och längs Hallands men också Blekinges och Smålands kuster. En gång brände den obotritiske fursten Ratibor ner staden Kungahälla (vid dagens Kungälv). Venderna kunde komma i flottor om flera hundra båtar. Danske kungen Valdemar I och sachsiske hertigen Henrik Lejonet lyckades med gemensamma ansträngningar någorlunda pacificera venderna men ännu på 1260-talet kunde furst Jarimar II av Rügen plundra en stor del av Danmark och Bornholm, samt även ockupera Köpenhamn en tid. Därför var det en viss status för de nordiska kungarna att kalla sig vendernas konung, de var värdiga motståndare som till slut besegrats.

DAGEN DÅ LIVET FÖRÄNDRADES FÖR DEN LILLE HERTIGEN

Den pommerske prinsen kunde ha förblivit totalt okänd för alla utanför Pommern, men då på senhösten 1388 hände något som annars bara händer i sagor där lyckans fe plötsligt dyker upp och med en liten sväng på trollspöt förändrar allt. Det var Bogislavs mormors syster, drottning Margareta, som den 16 februari 1388 uppenbarade sig genom ett ombud. Hon ville adoptera den sex-

åriga gossen och hans två år yngre syster Katarina. »Mormors syster« kan föra tankarna till en skraltig gammal kvinna som med darrande hand skriver sitt testamente med en vässad gåspenna, men Margareta var trettiofyra år och politiskt ytterst begåvad, regent över Danmark och Norge samt bara några månader tidigare utropad till »Sveriges fullmäktiga fru och rätta husbonde«. Inom några år skulle hon framträda som en av Nordens genom tiderna skickligaste politiker. Just då, 1388, hade hon allt – utom en tronarvinge. Bogislav var den ene av hennes närmaste manliga släktingar. Den andre var hennes fiende.

Bogislavs föräldrar måste ha insett vilka lysande framtidsutsikter som öppnade sig för deras barn. Någon gång kring 1388–1389 tog hertig Vratislav med sig sonen och reste till Danmark. Dottern tros ha kommit några år senare. Det verkar som om Margareta vid den här tidpunkten befann sig i Norge, i Bohuslän, som då var norskt. Hon kan ha varit i Bohus fästning för att därifrån övervaka uppladdningen för den väntade slutstriden med kungen av Sverige, Albrekt av Mecklenburg. Fästningen ligger cirka två mil norr om dagens Göteborg och var dåvarande Norges gränsfäste. Kanske var det där hon såg sin adoptivson för första gången. Adoptionen genomfördes och gossen fick det nordiskt klingande namnet Erik, som burits av medeltida kungar och hövdingar i alla de nordiska länderna samt Sveriges skyddshelgon. Namnvalet var en provokation mot Margaretas huvudfiende kung Albrekt av Mecklenburg, vars son i tjuugoårsåldern också hette Erik – bägge sönerna kämpade om samma troner.

Eriks utbildning till framtida kung av Norden inleddes omedelbart, troligtvis bodde han då i Roskilde, där hovet oftast vistades. Där fanns då Danmarks största kyrka och högsta utbildning. Han skulle lära sig tala flytande danska, men vid denna tid skiljde sig inte de tre nordiska språken särskilt mycket från varandra. Han hade talets gåva och lärde sig, som alla bildade på den tiden, att tala och skriva latin. Hans modersmål var tyska, som var det språk eliten

Femtonåringen som blev kung över hela Norden

hade börjat tala i Pommern, men det slaviska folkspråket glömde han aldrig. Erik fick även läsa historia, juridik och lära sig allt som en riddare skulle kunna; ridning, fäktning, armborstskytte, tvekamp till häst och till fots med svärd eller lans, jakt med falk samt hur man behandlar och bemöter damer på ett hövligt sätt – en konst han kom att behärska synnerligen väl. Hans juridiska kunskaper var djupa. Oftast försökte han lösa politiska problem med fredliga, lagliga medel, men gick inte det kunde hans fiender något bryskt få upptäcka att hövlighet inte var hans största talang.

Erik hade ett häftigt humör och kunde explodera i ursinniga utbrott då hans ordval var allt annat än diplomatiskt. Han hade dålig impuls kontroll, skulle man säga i dag. En gång ska han ha öst okvädningsord över lybska förhandlare, som påmindes i giftiga ordalag om deras enkla hantverkarbakgrund, och då han var i det tyska hovet lär han ha uttalat sig om tyska furstar »i ordalag som inte bör återges« enligt samtida källor, som dessvärre inte ger något exempel på oförsämdheterna. Till och med påven fick en släng. Ett brev till Petri efterträdare var uppenbarligen skrivet i så stark ilska att den helige fadern returnerade brevet med en fråga om inte kungen sänt det till fel adressat, och en annan gång bemöttes ett sändebud från Vatikanen med hån och skarpa ord och uppmaning att äta upp det brev han att just hade överlämnat. Eriks adoptivmor, drottning Margareta, bekymrade sig ofta över sonens häftiga lynne.

KRIG OCH SVARTA DÖDEN

Krig, uppror och svåra pandemier var vanligt i det dåtida Europa, som knappt återhämtat sig efter digerdödens fasansfulla härjning i mitten av 1300-talet, då kanske halva kontinentens befolkning försvann. Under ett enda år, 1350, ska cirka 300 000 av Sveriges 750 000 invånare ha avlidit. Kvar fanns i många generationer minnen av massdöd, apokalyptisk skräck och botgörartågens bedjande skaror

som drog från städer och byar. Genom att dra fram genom landet i långa tåg, piskande sig själva, gråta, be och sjunga högt hoppades de få Guds förlåtelse. Många trodde att pesten var Guds straff för deras synder. Flera tusen judar anklagades för att ligga bakom pesten och brändes därför på bål i grymma pogromer i flera västeuropeiska städer. Överallt rådde våld och total laglöshet. Den danske kolonialrepresentanten på Grönland på 1800-talet, Carl Holbøll, beskriver läget i Danmark så här: »Rov och brand, kornet ofruktamt, fiendernas grymhet, ond bråd död, Guds vrede och fiskens förminskande.« Det var alltid krig någonstans.

I väster böljade det så kallade fransk-engelska hundraårskriget över en stor del av Europa med strider ända nere på den iberiska halvön. Katolska kyrkan var försvagad av påvestriden med en påve i Avignon och en annan i Rom, under en kort tid fanns det även en tredje påve i Pisa. Konflikten löstes med valet av en fjärde påve, Martin V som fick ersätta alla de andra. Kyrkokonflikten pågick samtidigt som hoten tornade upp sig mot hela kristenheten i öster. Där mullrade stäppen då mongolen Timur Lenk, Djingis khans arvtagare, ryckte fram. Han hade varit guvernör över en provins i det som i dag är Uzbekistan då hans framryckning skapade en fullkomlig panik upp mot Östeuropa. Hans härskaror påstods ha staplat trettio meter höga pyramider av fiendens avhuggna huvuden. Med våld och ovanlig grymhet skapade han ett väldigt rike omfattande delar av Mindre Asien, Turkiet och Persien.

År 1389, då den lille Erik var i Roskilde, kom nyheten från Trastfältet (Kosovo Polje) på Balkan om osmanernas seger över de kristna serberna. Kung Eriks kusin, Sigismund av det luxemburgska furstehuset – då kung över Ungern – kände sig hotad och bad Europas kristna om hjälp. Påven utlyste ett korståg mot muslimerna. En stor skara franska riddare anmälde sig, men i en förtvivlad drabbning vid Nikopolis, söder om Donau i dagens Bulgarien, led de franskdominerade korsfararna ett svidande nederlag. Det

Femtonåringen som blev kung över hela Norden

fanns många profeter som förutspådde Antikrists snara ankomst, pesten och krigen måste ses som Guds straff för alla synder. De kristna slogs inbördes i stället för att enas mot »otrogna turkar«.

För första gången hade kvinnor börjat blanda sig i politiken i Europa. Den svenska klostergrundaren Birgitta Birgersdotter, senare känd som heliga Birgitta, hade slungat sina förbannelser från Rom. Kvinnor blev nu lagliga statschefer, som i Neapel där Johanna I, hade övertagit makten efter sin farfar Robert den vise. Hon var gift fyra gånger, alla männen avled hastigt – själv blev hon strypt i ett fängelse, precis som Birgitta hade förutspått. Även Ungern och Polen fick regerande drottningar.

Intensiva krigsförberedelser pågick i Norden. Margaretas armé, med värvade tyska legotrupper och under ledning av mecklenburgaren Henrik Parow, skulle tillsammans med svenska upprorsmän besegra Sveriges kung Albrekt av Mecklenburg. Det skedde i slaget vid Åsle i Västergötland, nära Falköping i februari 1389. Parow stupade själv men hans trupper kämpade på och lyckades till slut omringa kung Albrekt och hans son. Slaget måste beskrivas som ett av de viktigaste i Nordens historia eftersom det banade väg för Kalmarunionen. Anledningen till att Albrekt av Mecklenburg förlorade beskrivs så här av krönikeskrivaren Detmars i Lübeck enligt professor Lars-Olof Larssons citat:

Kungen var så ivrig efter kamp och hade så bråttom, att inte alla av hans folk hann att göra sig färdiga. Då det kom till strid, vann han den första drabbningen och rev upp två häravdelningar under två baner. Men hans framgångar varade inte länge. Kungen förlorade fältslaget med alla de herrar och riddare, som var med i striden med undantag av dem som flydde. Särskilt flydde en som hette Gert Snakenburg, vars första riddaredag det var. Han tog 60 riddare med sig som alla flydde och det var den viktigaste anledningen till att slaget blev förlorat.